

mtatkki

Hungarian Academy of Sciences
Centre for Social Sciences
Institute for Minority Studies

A PDF fájlok elektronikusan kereshetőek.

A dokumentum használatával elfogadom az
[Europeana felhasználói szabályzatát](#).

PAP ANDRÁS LÁSZLÓ

tudományos tanácsadó (MTA TK JT)

AZ ILLIBERÁLIS MULTIKULTURALIZMUS MAGYAR MODELLJE: A MAGYAR KISEBBSÉGI JOG VÁLTOZÁSA 2010–2016 (II. RÉSZ)

1. AZ ÚJ NEMZETISÉGI TÖRVÉNY ÉS A KAPCSOLÓDÓ SZABÁLYOZÁS ÁLTAL HOZOTT TOVÁBBI VÁLTOZÁSOK

A Kormány¹ az alábbiakban határozta meg az új kisebbségi (nemzetiségi) törvény legfontosabb újdonságait: „meghatározza a nemzetiséghez tartozó személy fogalmát; személyi hatálya alá vonja az összes valamely nemzetiséghez tartozó személyt és közösségeiket; rendszerezi a nemzetiségek alapvető egyéni és közösségi jogait, és a meglévő jogok gyakorlásához szükséges garanciális szabályokat is bevezet; a népszámlálás adataihoz köti a nemzetiségi önkormányzati választások kitűzését; a nemzetiségi önkormányzati választásokat azok mindhárom szintjén közvetlenné és egyidejűvé teszi; visszahozza az átalakult nemzetiségi önkormányzati formát települési szinten; visszaállítja a nemzetiségi kedvezményes mandátum jogintézményét; a nemzetiségi önkormányzatokat önállóan gazdálkodó jogi személlyé teszi; biztosítja a törvényességi és pénzügyi-gazdasági ellenőrzés feltételeit; jogorvoslati garanciákkal erősíti a helyi nemzetiségi önkormányzat és a helyi önkormányzat együttműködési kötelezettségét; részletesen szabályozza a nemzetiségi »média jogokat« (sic!); előírja, hogy nemzetiségi jelölő szervezet csak közhasznú szervezet lehet, valamint azt is, hogy települési nemzetiségi önkormányzati választásokra csak ott kerülhet sor, ahol a népszámlálás adatai szerint legalább 30, egy adott nemzetiséghez tartozó személy él; bevezeti emellett az ajánlásgyűjtést mind a jelölő szervezetek, mind a jelöltek számára. Emellett a nemzetiségi választáson választott képviselővel, szemben a korábbi szabályozásnál szigorúbb feltételekhez kötött a passzív választójog: egyrészt csak a nemzetiséghez tartozó magyar állampolgárságú választópolgár lehet jelölt a nemzetiségi önkormányzati választásokon, másrészt – a korábbiakhoz képest új elemként – nyilatkoznia kell arról, hogy a legutóbbi két általános nemzetiségi választás során más nemzetiség színeiben nem vállalt jelöltséget.”

Az új törvény elfogadásának legfontosabb indokai a Kormány szerint az alábbiak voltak: „Tekintettel arra, hogy a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény értelmében nem lehet módosítani a jogszabály megjelölését – az Alaptörvény által a nemzeti és etnikai kisebbség

ség fogalom helyett bevezetett új nemzetiség fogalom szerepelte a törvény címében pedig nem kerülhet meg – a jogalkotási cél új törvény megalkotásával érhető el. [...] Az új törvény megalkotását indokolja továbbá, hogy a szabályozásra új szerkezeti rendben kerül sor, továbbá a jövőben nem külön törvény rendelkezik a nemzetiségi önkormányzati képviselők választásának anyagi jogi szabályairól. [...] A jogszabály elsősorban a nemzetiségi választójogra és a nemzetiségi önkormányzati működésre vonatkozó pontosításokkal kívánja elősegíteni a nemzetiségi jogok kiterjesztését és a kulturális autonómia megerősítését. [...] A törvény a nemzetiségi önkormányzati képviselők választásának több cikluson átívelő negatív tapasztalataira tekintettel fogalmazza újra a nemzetiségi közélet nem kívánatos jelenségeitől történő megtisztítását szolgáló rendelkezéseket.”²

A valóság ezzel szemben, megítélésem szerint az, hogy lényeges kérdésekben az új, a korábinál hosszabb, részletesebb szabályozást nyújtó törvény, amely például a nemzetiségi jogokról szóló törvényjavaslatba illeszti a nemzetiségi önkormányzati képviselők választásának anyagi jogi szabályait, nem hozott érdemi változást: amint láthattuk, a fogalomalkotás továbbra is problematikus, és a visszaélések, az etnokorrupció kiküszöbölésére sem születtek garanciák.³ A szabályozás továbbra sem tartalmaz ugyanis eligazítást abban, hogy a százesztendő honosság (a) mikortól számítható; (b) ki hivatott erről dönteni, több taxált kisebbség ugyanis nem felel meg a törvényi feltételeknek, és a jogbiztonság elvével ellentétes, hogy az Országgyűlés, illetve az Alkotmánybíróság végső soron bármely kisebbség kezdeményezését elutasíthatja.

A választások valamennyi szinten megvalósuló közvetlensége, az átalakult nemzetiségi önkormányzat és a kedvezményes mandátum visszaállítása, valamint a részletes összeférhetlenségi és vagyongazdálkodási szabályok nem hoznak lényegi változást. Megmaradt ugyanakkor a nemzetiségként elismerhető csoportokkal és a csoporttagsággal, valamint a joggyakorlással kapcsolatos, visszaélésekre lehetőséget teremtő szabályozás.⁴ Érdemes megemlíteni, ahogy Kállai Ernő kisebbségi biztos a törvénytervezethez fűzött véleményben megjegyezte, hogy ez volt az első olyan kisebbségi

tárgyú kormány-előterjesztés, amelynek szakmai előkészítésébe nem vonták be a kisebbségi ombudsmant: az elkészült törvényjavaslatot mindössze másfél munkanapos határidővel küldték meg. Tartalmi tekintetben az ombudsman szerint: „[a]z új nemzetiségi törvény egyik alapvető célja, hogy megakadályozza a nemzetiségi jogokkal való visszaélés lehetőségét. E törekvésnek ellentmond azonban, hogy az előterjesztő továbbra is az identitásválasztás szabadságának elvét teszi elsődlegessé, és nem fogalmaz meg olyan garanciákat, amelyekkel kiküszöbölhető lenne, hogy a nemzetiséghez nem tartozók gyakorolják a nemzetiségi jogokat. Így továbbra is fennmarad az a szabályozás, hogy törvény vagy a végrehajtására kiadott jogszabály egyes nemzetiségi jogok gyakorlását pusztán az egyén nyilatkozatához, és nem a közösség általi elismeréshez kötheti. [...] A törvényjavaslat ugyan csak a nemzetiséghez tartozók számára kívánja biztosítani a nemzetiségi választói jegyzékbe való felvétel lehetőségét, azonban nem rendelkezik arról, hogy ezt milyen módon lehet ellenőrizni. [...] Javasolom, hogy a nemzetiségi törvény tartalmazza a nemzetiséghez tartozás megítélésének objektív szempontrendszerét. Ehhez támpontot adhat az adatvédelmi biztossal 2009-ben közösen folytatott etnikai adatkezelésről szóló vizsgálat során készült jelentés.”⁵

A kisebbségi biztos a nemzetiségi önkormányzatok jogalkotási szerepe kapcsán is visszalépésként értékelte a törvényt: „[a] 2010-ben elfogadott új jogalkotási törvény kiindulópontja az volt, hogy az egyetértési jog biztosítása társjogalkotói státuszt eredményez, amire csak az Alkotmány (illetve az Alaptörvény) adhat felhatalmazást. Ennek jegyében már ekkor is szűkítették – véleményezési joggal alakították át – egyes kérdésekben a kisebbségi önkormányzatok jogalkotáshoz kötődő egyetértési jogait. [...] Ezzel a megközelítéssel nem értek egyet. A kisebbségi önkormányzatok részére biztosított egyetértési jog nem pusztán részvételi jog, hanem a kisebbségek alkotmányos jogainak érvényesüléséhez szükséges alapvető garancia. A kisebbségi törvény megalkotásakor ugyanis éppen azért döntött az Országgyűlés a kisebbségi önkormányzatok rendszere mellett – az egyesületi jogon alapuló kisebbségi öngazgatás modellje helyett –, hogy ezek a választás útján létrehozott képviselői szervek egyes közjogi jogosultságok alanyai lehessenek. Az egyetértési jog kereteit a hatályos törvények a kisebbségi kulturális autonómia legfontosabb kérdései kapcsán biztosítják. Ezáltal válik lehetővé, hogy a kisebbségi oktatást és kultúrát is érintő jogalkotás folyamatába becsatornázzódjanak speciális kisebbségi szempontok is.”⁶

1.1. A GYAKORLAT MÉRLEGE

Az új szabályozás a nemzetiségi választásoknál sem hozott érdemi változást. 2010-hez képest keveset nőtt a névjegyzékbe vettek száma: 2010-ben 228 038, 2014-ben 241 030 fő volt. Egyedül a roma nemzetiség tudta növelni a névjegyzékbe vettek számát: 133 492-ről 158 101-re, azaz 18%-kal. A legtöbb nemzetiségé csökkent: 35%-kal a bolgároké, 33%-kal a szlovéneké, 30%-

kal a szerbeké. A részvétel tekintetében sincs érdemi változás: 2006-ban 63,81%-os, 2010-ben 63,47%-os, 2014-ben 65,14%-os volt.⁷ Az eredmények sem nagyon változtak: 2010-ben 2321, 2014-ben 2163 települési választást tartottak.⁸

2. A NÉPSZÁMLÁLÁSI ADATOK KÉRDÉSE

Az új jogszabály egyik érdemi újításával, a népszámlálási adatoknak a nemzetiségi választójogban és az állami támogatások meghatározása során történő felhasználásával szemben több aggály is felmerül.

A nemzetiségi célú előirányzatokból nyújtott támogatások feltételrendszeréről és elszámolásának rendjéről szóló 428/2012. (XII. 29.) Korm. rendelet alapján:⁹ „(4) A települési nemzetiségi önkormányzat és az átalakult nemzetiségi önkormányzat részére megállapítható működési költségvetési támogatás az egy helyi nemzetiségi önkormányzatra eső átlagtámogatás összegének a) 100%-a, ha a nemzetiséghez tartozók száma a településen legalább huszonöt, de legfeljebb ötven fő, b) 200%-a, ha a nemzetiséghez tartozók száma a településen meghaladja az ötven főt. (5) A területi nemzetiségi önkormányzat részére megállapítható működési költségvetési támogatás az egy helyi nemzetiségi önkormányzatra eső átlagtámogatás összegének a) egyszerese, ha a megyében (fővárosban) működő települési (fővárosi kerületi) nemzetiségi önkormányzatok és átalakult nemzetiségi önkormányzatok száma kevesebb mint tíz, b) kétszerese, ha a megyében (fővárosban) működő települési (fővárosi kerületi) nemzetiségi önkormányzatok és átalakult nemzetiségi önkormányzatok száma legalább tíz, de legfeljebb húsz, c) négyszerese, ha a megyében (fővárosban) működő települési (fővárosi kerületi) nemzetiségi önkormányzatok és átalakult nemzetiségi önkormányzatok száma meghaladja a húszat.” Móri Sándor az összehasonlító vizsgálatot követően egyedülállóan találja, hogy a jogalkotó nem százalékban meghatározott küszöbértékhez, hanem konkrét létszámhoz köti a támogatás mértékét.¹⁰

Konkrét jogirodalmi és politikai kritika csak a választójog kapcsán fogalmazódott meg. Az új kisebbségi törvény 56. § (1) bekezdése szerint a települési nemzetiségi önkormányzati képviselők választását akkor kell kitűzni, ha a településen az adott nemzetiséghez tartozó személyek száma – a legutolsó népszámlálásnak az adott nemzetiséghez tartozásra vonatkozó kérdéseire nyújtott adatszolgáltatás nemzetiségenként összesített adatai szerint – a harminc főt eléri. Igaz, a 242. § (2) bekezdése alapján 2024-ig csak huszonnötrel kell számolni.¹¹ Ahogy arra alkotmánybírósi beadványában az alapvető jogok biztosa is utalt, visszas, hogy a legutolsó népszámlálás adatainak gyűjtésekor nem volt ismert, hogy választójogi következménye lesz a nemzetiségre vonatkozó adatok megváltásának, illetőleg az attól való tartózkodásnak.¹²

Erre sajnálatos módon az Alkotmánybíróság példátlan cinizmussal felelt a nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény egyes rendelkezései alaptörvény-ellenességének megállapítására irányuló indítvány elutasításáról szóló 41/2012. (XII. 6.) AB határo-

zatban: „[36] Az indítványban, egyes országos nemzeti önkormányzatok észrevételeiben, illetve a Velencei Bizottság¹³ hivatkozott dokumentumában hangsúlyt kap az a felvetés, hogy nem annak tudatában adták meg a választ az összeírtak, hogy az így megjelenő eredmény a kisebbségi önkormányzatok létrehozását is befolyásolhatja. [...] Az Alkotmánybíróság ugyanakkor megállapította, hogy már a népszámlálás végrehajtása előtt, 2010-ben a kormány jelezte, hogy a népszámlálási adatoknak a korábbiaknál jóval nagyobb szerepet fog tulajdonítani, lényegében azt tekinti kiindulópontnak intézkedéseiben, a költségvetési háttér biztosításában.”

Ahogy a kisebbségi biztos megjegyezte: „[a] népszámlálási adatok felhasználásával azt kívánják kizárni, hogy olyan településeken is kitézzék a választást, ahol nincs jelen a képviselni kívánt közösség, és a visszaélés szándékával »duzzasztják fel« a választói jegyzéket. A választás kitézését azonban nem lehet kizárólag a népszámlálási adatoktól függővé tenni, hiszen ezekben az adatsorokban a választásra nem jogosultak (pl. kiskorúak) is megjelennek. A népszámlálási adatok ugyanakkor nem tekinthetők egy település nemzetiségi lakossága pontos leképezésének, hiszen szenzitív adatokról szóló önkéntes nyilatkozatokon alapulnak. Fontosnak tartom ezért, hogy a választást – a hatályos szabályozást követve – azokon a településeken tűzzék ki, ahol a nemzetiségi választói jegyzékben szereplők száma ezt indokolja. Megítélésem szerint a jelenlegi 30 fős választói jegyzék nem biztosítja a szükséges közösségi legitimitációt egy képviselői szerv megalakításához, ehhez emelni kellene ezt a létszámot.”¹⁴

Fontos szem előtt tartani Pellandini-Simányi Léna megállapításait a népszámlálás során feltett, az etnikai hovatartozásra vonatkozó kérdésekről: „[e]zzel a módszerrel csak azt lehet mérni, hogy hányan tartják magukat romának, ami közel sem azonos azzal, hogy hány olyan ember van, akit mások romának vélnék, és romaként kezelnek. A kettő nem ugyanaz: a korábbi kutatások szerint a külső – a kérdezőbiztos, a szomszédok stb. – besorolására hagyatkozó eredmények 2,5-3-szor nagyobb roma népességet mutatnak ki, mint az önbesoroláson alapuló. [...] az eredményt számos tényező torzíthatja. [...] a korábbi kutatások szerint az adatok demográfiaiilag nem magyarázható ingadozásokat mutatnak [...] feltehetőleg abból adódóan, hogy a válaszok nagyban függenek a rasszizmus pillanatnyi erősségétől, illetve attól, hogy a megkérdezett mennyire bízik abban, hogy etnikai hovatartozása felvállalása nem vezet további hátrányokhoz. [...] a környezete által romaként azonosított embereknek csupán fele-egyharmada jelenik meg az adatokban.”¹⁵

Chronowski Nóra rámutat, hogy ugyan a nemzeti és etnikai kisebbséghez tartozó állampolgárok száma a népszámlálási adatok szerint 2001 és 2011 között 313 832-ről 555 507-re nőtt,¹⁶ ami a teljes népességhez tartozók több mint öt százalékát teszi ki (és miután becslések szerint csupán a roma kisebbség kiteszi a teljes népesség öt-tíz százalékát, így viszont a kisebbségi jogok szabályozása a teljes lakosság akár tíz százalékát is érintheti)¹⁷ – másfél millióan a nemzetiségi vagy et-

nikai hovatartozás tárgyában nem nyilatkoztak, így az adat nem tekinthető egzaktnak.¹⁸

3. TOVÁBBI KÉRDÉSEK: EGYENLŐSÉG, SZEGREGÁCIÓ, NYELVHASZNÁLAT

Chronowski Nóra rávilágít, hogy ugyan az Alaptörvény XV. cikke tartalmazza az egyenlőségi jogokat és a hátrányos megkülönböztetés tilalmát, a védett tulajdonságok között nem említi a nemzetiséghez vagy etnikumhoz tartozáson alapuló diszkrimináció tilalmát, és értelmezése szerint az alaptörvény kontextusában a „nemzeti származás” is sokkal inkább a többségi nemzethez tartozásra utal, és kevésbé értelmezhető az etnicitás vonatkozásában.¹⁹ Azt is hangsúlyozza, hogy a roma kisebbség nemcsak hogy nem szerepel az esélyegyenlőséget célzó előnyben részesítés lehetőségével érintett csoportok felsorolásában, de az Alaptörvény negyedik módosításával egy, a szegregációt legitimáló szabály is bekerült az egyenlőségi szabályok közé,²⁰ ugyanis az ott nevesített „felzárkózás” nem egyenértékű az inklúzió, a befogadás fogalmával – amely így alkalmas lehet a társadalmi felzárkózás címszava alatt bevezetett iskolai szegregációra.²¹

Érdeemes szót ejteni a nyelvhasználat kérdéséről is. A nemzetiségi törvény szerint a roma és az örmény nemzetiség esetében már a magyar nyelv is a nemzetiségek által használt nyelvnek számít, noha a jogszabály nemzetiségen továbbra is olyan csoportot ért, amelyik saját nyelvvel rendelkezik. A kisebbségi biztos ezzel kapcsolatban megfontolásra ajánlotta, hogy „a nemzetiség megnevezése a »roma« mellett, azonos értékkel, továbbra »cigány« is maradjon, mert (gyűjtőfogalomként) a cigány szó használatának bevett gyakorlata van, és cigány nyelvként így már értelmezhetővé válik a romani és a beás nyelv is.” Ezzel kapcsolatban érdemes megemlíteni, hogy az Alaptörvény több helyen tartalmaz rendelkezéseket a kisebbségi nyelvhasználatról. A kisebbségi nyelvek védelmére vonatkozó köteleességvállalás csak az Alaptörvény preambulumban található, míg a magyar nyelv és jelnyelv védelme az alapvető elvek között is garantált [az Alaptörvény H) cikkében].²² A fent említett XXIX. cikk értelmében a „Magyarországon élő nemzetiségeknek joguk van az anyanyelvhasználatukhoz, a saját nyelven való egyéni és közösségi névhasználatukhoz, saját kultúrájuk ápolásához és az anyanyelvű oktatáshoz”, a Nemzeti hitvallás alapján pedig: „[v]állaljuk, hogy [...] a magyarországi nemzetiségek nyelvét és kultúráját [...] ápoljuk és megóvjuk.” Ehhez képest az Alapvetés című fejezet H) cikke alapján: „Magyarországon a hivatalos nyelv a magyar. (2) Magyarország védi a magyar nyelvet. (3) Magyarország védi a magyar jelnyelvet mint a magyar kultúra részét.” A védelemre jogosult nyelvek közül az Alaptörvény vitájának utolsó szakaszában kikerültek a nemzetiségi nyelvek. Ezzel, a XXIX. cikkben biztosított védelem miatt, nem is lenne komolyabb baj, ugyanakkor elgondolkoztató, hogy vajon milyen alkotmányos szinten elhárítandó veszélyre gondolt az alkotmányozó, amikor a magyar nyelv védelméről rendelkezett. A nyelvvel védelmi klauzula (ironikus módon, a különböző meg-

nyilvánulásai kapcsán éppen a helyesíráshoz és a nyelv-helyességhez fűződő ellentmondásos viszonya miatt számos kritika által érintett) Schmitt Pál korábbi köz-társasági elnökhöz volt köthető. Jakab András²³ rámutat, hogy az ötlet némiképp meglepő, mert az ehhez hasonló rendelkezések kifejezetten a kisebbségi nyelvekre szoktak vonatkozni az alkotmányokban: „[a] többségi nyelvet a legritkább esetben védik jogilag, de az ukrán alkotmány 10. cikke kivételével (ahol az kifejezetten az orosz ellen irányul) azt sem alkotmányi, hanem csak törvényi szinten (például Franciaországban a francia nyelv védelmében a globalizációs angollal szemben). Az elrettentő példaként idézett szlovák nyelvtörvény is csupán törvényi szintű (a szlovák alkotmány 6. cikke csak annyit rögzít, hogy a szlovák az államnyelv).²⁴ A többségi nyelvet egyébként rendszerint ott szokták védeni, ahol kétséges, hogy mi is a többségi nyelv (Közel-Kelet, volt szovjet tagköztársaságok), illetve ahol egy nemzetiségi régió vagy tagállam próbál a szövetségi nyelvi asszimilációval szemben küzdeni, netán azt megfordítani (Québec, Flandria, Katalónia, Wales).”²⁵

Az alkotmányi szintre emelt önálló magyar nyelvvelmi klauzula pesszimistább értékelés szerint a szlovák államnyelvtörvény retorziójaként a nemzetiségi nyelvhasználati jogok korlátozásának alapjául is szolgálhat, akár úgy is, hogy a magyar nyelv védelme és a XXIX. cikkben foglalt jogok közötti ellentmondást az Alkotmánybíróság a „történeti alkotmány vívmányai alapján”, a Lex Apponyi vagy a klebelsbergi kultúrpolitika szerint oldja fel. Jakab szerint ugyanakkor „az (1) bekezdés nem jelentheti a kisebbségi nyelvek korlátozását, és nem jelentheti a bírósági és közigazgatási eljárásokban a tolmácsolás megtagadását sem. Azt sem jelentheti, hogy hivatalos dokumentumokat ne fordíthatnának le hivatalból állami szervek angolra (amely az EU-s szervekkel való kommunikáció miatt egyébként is követelmény). Azt azonban jelenti, hogy kétség esetén minden hivatalos állami iratból a magyar nyelvű változat a döntő, és hogy az állampolgárok felé irányuló jogi aktusokat (bírósági döntések, jogszabályok) magyarul is el kell készíteni. A (2) bekezdés szerinti védelem (pedig legfeljebb – a szerző megjegyzése) államcélként értelmezhető, vagyis önmagában nem alapozhatja meg az alkotmányellenességet. Kifejezi, hogy az állam pozitív intézkedésekkel (például díjak, ösztöndíjak alapításával) segíti a nyelvművelést. A magyar nyelv alatt egyaránt értendő az akadémiai magyar és a tájszólások, hiszen erre utaló különbséget a szöveg nem tartalmaz.”²⁶

Végezetül, ahogy egy, a Velencei Bizottság számára készített szakértői anyag rámutat, „[i]gencsak nehéz értelmezni a törvény 158. sarkalatosáról rendelkező paragrafusát, mely meghatározza, hogy a törvénynek mely részei módosíthatóak kétharmaddal. Meglepetésre maga a 158. § nem sarkalatos, azaz, hogy a jogszabálynak mely rendelkezései kétharmadosak egyszerű többséggel meghatározható.”²⁷

Összességében mi mondható el a magyar kisebbségi szabályozásról? (i) 1993 óta nem változott a szabályozás morfológiáját meghatározó alapvetés, amely a multikulturalizmus sajátos modelljét hozza létre: a di-

aszórapolitika céljai által inspiráltan a csekély létszámú történelmi kisebbségek kulturális autonómiáját és identitáspolitikai törekvéseit helyezi a középpontba. (ii) E modellben nemigen kap szerepet az antidiszkriminációs védelem és a társadalmi inklúzió. (iii) 2010 óta a roma kisebbség esetében igen zavaros formában megjelenik a társadalmi befogadás cél- és eszközrendszere – ironikus módon a klasszikus kisebbségi jogintézményként konceptualizált kisebbségi önkormányzatokhoz kapcsoltnak.

4. A PARLAMENTI KÉPVISELET KÉRDÉSE

4.1. ELMÉLETI ALAPVETÉSEK ÉS HAZAI SPECIFIKUMOK

A törvényhozó testületekben a kisebbségi képviselő és érdekanalizáció három alapvető formája ismert: (a) a második kamarákban, azaz a parlament funkcionálisan elkülönült szervezetén keresztül; (b) az egykamarás rendszeren belül képviselői megjelenítés útján; valamint (c) a jogalkotási és politikai döntéshozatal specializált, különleges megoldásai útján. A képviselőikisebbség-megjelenítés három alapvető módon kerülhet megvalósításra: (ba) a választójogi törvény általános (többségi, proporcionális vagy vegyes) szabályai alapján megválasztott kisebbségi pártok és szervezetek jelöltjei; (bb) „egyéb”, kompetitív/többségi pártok színeiben induló, de a kisebbségi szervezetekkel valamilyen formában hivatalosan kapcsolatban álló jelöltek; (bc) preferenciális eljárás, a kisebbségi képviselők számára fenntartott kvóták, illetve delegáció vagy kooptáció formájában biztosított mandátumok útján.

A „c” megoldástípus elemei a mandátumok (és tartalmuk) egyenlőségének doktrínájának maradéktalan érvényesülése céljából a szigorúan vett parlamenti jog és működés keretein kívülre szorítva, de azonos hatékonysággal biztosíthatják a kisebbségi befolyást és érdekképviseletet. Ilyen például az országos kisebbségi önkormányzatok, illetve egyéb kisebbségi szervezetek számára biztosított törvénykezdeményezési jog (amely adott esetben egyéb, például országgyűlési határozat meghozatalára vagy vitanap tartására is kiterjeszhető lehet), illetve a specializált országgyűlési biztos intézménye, vagy akár a pártok egymás közötti olyan politikai megállapodása, amely formálisan rögzíti a képviselőjelöltek között biztosítandó etnikai/nemzetiségi kvóták gyakorlatát.

A kisebbségek parlamenti képviselője mellett hazai kontextusban az alábbi érvek hozhatóak fel: (a) Ugyan ténylegesen soha nem lépett hatályba, mivel konkrét választójogi rendelkezések nem bontották ki, de az alkotmány 2010. május 25-i módosításának értelmében²⁸ „az országgyűlési képviselők száma legfeljebb ket-tőszáz. A nemzeti és etnikai kisebbségek képviselőjére további, legfeljebb tizenhárom országgyűlési képviselő választható.” Ezzel tehát szerzett jogként értelmezhető a *sui generis* parlamenti képviselő. (b) Számos nemzetközi szervezet ajánlása és jelentése, valamint az Alkotmánybíróság is mulasztásos alkotmányértékelést állapít

tott meg e rendelkezés elmaradásával kapcsolatban, így ez a régi alkotmány alapján is elvárásnak volt tekinthető. (c) A kisebbségek és a kisebbségi biztos töretlenül képviseli ezt az álláspontot. (d) Ez a jogvédelem és az érdekképviselő hatékony, szükséges eszköze. (e) Ez a jogvédelem és az érdekképviselő exportképes, a szomszédos országoktól is elvárható, számon kérhető formája.

A kisebbségek parlamenti képviselőjével szemben az alábbi érvek hozhatóak fel: (a) Téves értelmezés a régi alkotmányból kiolvasni a parlamenti képviselő kötelezettségét. Az Alkotmánybíróság a kisebbségi törvény elfogadása előtt született határozata alapján létezik olyan plauzibilis értelmezés, amely szerint a politikai képviselő törvényben kialakított (a kisebbségi önkormányzatok formájában megvalósított) módja kielégíti az alkotmányos elvárásokat. (Ennek megfelelően, a kisebbségi önkormányzati rendszer, bár az etnokorrupció és egyéb hiányosságai folytán szuboptimális megoldás, ám kétségtelenül szerzett jog, és miután megfelel a politikai képviselő alkotmányos előírásának, célszerűen megtartandó az új alkotmányban, ellenkező esetben ténylegesen visszalépés történe a jogvédelemben, helyesebben a többletjog-tételezésben.) Fontos megemlíteni továbbá, hogy a nemzetközi szervezetek sem azért marasztalták el Magyarországot e kérdés kapcsán, mert az nem felelt volna meg valamely nemzetközi elvárásnak (e tekintetben ilyen standardokról, illetve kialakult általános gyakorlathoz nem beszélhetünk), hanem az Alkotmánybíróság határozatának egy értelmezését alapul véve az önkötelezés betartásának elmaradását kérték számon. (b) Az etnokorrupció jelenségének, a hazai kisebbségi választásokon tapasztalt visszaéléseknek óvatosságra kell inteniük egy ilyen intézmény bevezetésével kapcsolatban, főleg azért, mert a regisztráció, illetve az identitásválasztás szabadságának jelentős mértékű szabályozását sem a kisebbségek, sem a politikai elit többsége nem támogatja. Kiemelt aggodalomra adhat okot, hogy a jelenleg taxált tizenhárom kisebbség képviselőjében, visszaélészerűen gyakorolva a kisebbségi többletjogokat, többségi politikusok juthatnak be a parlamentbe, jelentősen befolyásolva ezáltal a választási eredményeket. Ugyan a 2014-es eredmények ezt a félelmet nem igazolták, és egyetlen kedvezményes nemzetiségi mandátumot sem szereztek a nemzetiségek (és ez a szabályozás fontos kritikája is lehet, mivel a jogalkotó célját úgy tűnik ez az intézmény ilyen formában nem képes elérni), a jelenlegi szabályok alapján a 199 fős parlamentben egy további 13 fős alkisebbségi frakció alapvetően átrajzolhatja a választási eredményeket. Márpedig, amint a következőkben látni fogjuk, az etnobiznisz perzisztens gyakorlata és a szabályozás inadekvát jellege ezt a jövőben továbbra is lehetővé teszi.

A kisebbségi képviselővel kapcsolatban komoly, alább röviden felvázolt képviselőelméleti aggályok is megfogalmazhatóak: (a) Az országgyűlési képviselő csakis az egész, a szuverenitás letéteményeseként politikailag egységes nemzet képviselője (amely nem zárja ki, illetve nem áll szemben a többnemzetiségű vagy multikulturális állam fogalmával), aki tevékenységét a

köz érdekében, a szabad mandátum garanciáitól biztosítva végzi. (b) Egy kizárólag a kisebbség képviselőjét ellátó képviselő az egykamarás parlamentben nehezen fér meg a kompetitív néppártok rendszerében, mivel (a parlamenti munkarend túlnyomó többségét kitevő) kisebbségsemleges kérdések tárgyalásakor a kizárólag a kisebbségi képviselő biztosítása végett mandátumhoz jutott képviselő vagy frakció nehezen indokolhatja jelenlétét, leadott szavazataik ráadásul a valódi képviselői legitimitáció hiányát is mutatják, mivel mandátumukat a politikai verseny terepén kívül szereztek. (c) Tekintettel arra, hogy a preferenciális módon mandátumhoz jutott képviselők nem tudják megakadályozni a kisebbségellenes döntéshozatalt, így parlamenti jelenlétük csak egy újabb médiapublicitás lehetőségét biztosító szimbolikus gesztus marad. Ennek a jelképes aktusnak azonban komoly alkotmányossági és képviselőelméleti költségei vannak. (d) Az a tény, hogy a kisebbségek és a kisebbségi biztos töretlenül képviseli ezt az álláspontot, nem jelenti ezen érvek automatikus elfogadásának kötelezettségét: mandátumukból természetesen következett ilyen irányú álláspontjuk, de a jogalkotó és az alkotmányozó joga és kötelessége a különböző érdekek harmonizálása, érték- vagy érdekalapú, de saját szempontjain alapuló prioritizálása. (e) Kétségtelenül hasznos, politikailag igazolható, ám jogelméletileg és erkölcsileg is nehezen védhető az az érv, amely a kisebbségi jogot a diaszpórapolitika szolgáltatásba állítja, annak igazolására használja, illetve kisebbségi jog igazolásául a határon túli magyarság érdekképviselőjét állítja. Ugyan az 1993-as kisebbségi törvény parlamenti vitájában nemegyszer elhangzottak ilyen érvek, hivatalosan soha nem találkozhattunk ilyen igazolási szempontokkal.²⁹

4.2. A SZABÁLYOZÁS ELŐTÖRTÉNETE

A parlamenti képviselő szabályozását már az Alaptörvény is előrevetítette, igaz, a szövegből nem következik egyértelműen, hogy tényleges, vagy kvázi-képviselői jogállást jelent-e. Az Állam fejezet 2. cikk (2) bekezdés szerint: „[a] Magyarországon élő nemzetiségek részvételét az Országgyűlés munkájában sarkalatos törvény szabályozza.” A munkában való részvétel kitétele akár arra is engedhetne következtetni, hogy az alkotmányozó a képviselői jogállás valamiféle alternatív, legfeljebb a tanácskozás jogát magában foglaló megoldását fogja majd a készülő sarkalatos törvény létrehozni.

Az alkotmányozás során az érintett nemzetiségek, a „kisebbség” „nemzetiségre” változtatása mellett lényegében kizárólag a parlamenti képviselő tárgykörében tettek javaslatokat. Az Országos Horvát³⁰ és a Ruszin³¹ Önkormányzat megfogalmazta a parlamenti képviselő biztosításának igényét. Hasonlóan a Bolgár³² Országos Önkormányzathoz és a Magyarországi Németek Országos Önkormányzatához³³ és a kisebbségi biztoshoz.³⁴ Ismerve a hazai zsidóság megosztott álláspontját a kérdésben (ami a kisebbségi elismertséget indított, végül sikertelen népi kezdeményezési eljárásban is jelentkezett), nem meglepő, hogy a Mazsihisz³⁵ nem foglalt állást a kisebbségi parlamenti képviselő kérdésében,

noha 1990-ben még szerepelt a zsidóság a nyolc kooptált kisebbség (cigány, horvát, német, román, szerb, szlovák, szlovén) között.

A Jakab András által elkészített alkotmányszöveg³⁶ kifejezetten elutasítja a kisebbségi parlamenti képviseletet, mondván: „(a) Nem világos, miért épp a nemzetiség az a kisebbségi ismérv, amely önálló parlamenti képviseletet kap. (b) A nemzetiségekkel kapcsolatos ellenérzések kockázatos módon növekedhetnek. Meglehetősen kínos lenne ugyanis a helyzet, ha egy kormány pont a parlamenti többség határán mozog. Ha a kormánnyal együtt szavaznak a nemzetiségi képviselők, akkor az ellenzékben erősödhet fel a nemzetiség-ellenesség, ha pedig az ellenzékkel, akkor a kormánypártban. Ha esetleg tartózkodnak, vagy nem szavaznak, akkor meg a haza ügyei iránti közömbösség vádjával lennének illethetők, és vélhetően mindkét oldalon ellenérzéseket keltenének. (c) A nemzetiségi jogok biztosításához (fennmaradás, a kultúra ápolása) nem is szükséges ez. Az iskolarendszer megerősítése, kulturális tevékenységek támogatása (akár kisebbségi önkormányzatok keretében, akár azokon kívül) sokkal célravezetőbb lenne. (d) Végül az sem világos, miért lennének politikailag egységesek a nemzetiségek. Ezek fényében maga a nemzetiségek parlamenti képviselete olyasmi, ami a rendszerváltáskor külföldi példák tanulmányozása nélkül (a szomszédos országok magyar-politikájának való példaadás ambíciójával, ami azonban látványosan nem működött), jó szándékúan, de szerencsétlenül belekerült az Alkotmányba.”

4.3. A HATÁLYOS SZABÁLYOZÁS

Az Alaptörvény nem tartalmaz kifejezett rendelkezést a nemzetiségek parlamenti képviseletéről, csupán azt mondja ki, hogy a nemzetiségek részvételét biztosítani kell az Országgyűlés munkájában. A részletes szabályozást a választási rendszerről szóló 2011-es és 2013-as törvényekben találjuk.³⁷ A 199 fős parlamentben a 93 országos listás mandátumból juthatnak a nemzetiségek kedvezményes módon parlamenti helyekhez. Amennyiben valamelyik nemzetiségi lista kedvezményes mandátumot szerez, a pártok listái között elosztható mandátumok száma csökken. Nemzetiségi listát csak az országos nemzetiségi önkormányzatok állíthatnak, azaz a parlamenti képviselet az önkormányzati képviseletre épül, ami azzal jár, hogy más szereplők, például nemzetiségi egyesületek vagy pártok nem befolyásolhatják a lista összeállítását, és nem tudnak jelölteket ajánlani. Nemzetiségenként csak egy kedvezményes mandátum szerezhető, a további képviselői helyekért a nemzetiségi listák az általános szabályok szerint – az ötszázalékos küszöb teljesítésével – versenghetnek.³⁸ A modell értelmében a választópolgár döntése alapján vagy az általános szabályok szerint a pártlistákra, vagy, ha szerepel a nemzetiségi névjegyzékben, a nemzetiségi listák valamelyikére szavazhat. A választási eljárásról szóló 2013. évi XXXVI. törvény értelmében a nemzetiségi névjegyzékbe való felvétel szabályai nem különböznek a nemzetiségi önkormányzati választásokétól, azaz lényegében a szabad, korlátok nél-

küli önbevallás elve érvényesül.³⁹ Az országgyűlési képviselők választásáról szóló 2011. évi CCIII. törvény szerint országos lista pártlistaként és nemzetiségi listaként állítható. Nemzetiségi listát az országos nemzetiségi önkormányzat állíthat, ehhez pedig a központi névjegyzékben szereplő nemzetiségi választópolgárok legalább 1%-ának ajánlása, legfeljebb 1500 ajánlás szükséges. A listán jelölt az lehet, aki a központi névjegyzékben az adott nemzetiséghez tartozóként szerepel, továbbá a listán legalább három jelöltnek kell szerepelnie és fontos kikötés, hogy két vagy több országos nemzetiségi önkormányzat nem állíthat közös nemzetiségi listát. A parlamenti listaállításból tehát ki van zárva az összes nemzetiségi érdeket képviselő szervezet. A törvény előír a mandátumszerzéshez szükséges, a gyakorlatban kb 20–25 000 szavazatot, ami jelentős kedvezményt jelent az általános szabályokhoz képest.⁴⁰

A preferenciális mandátumszerzés, amely a kisebbségi képviselet szükségszerű velejárója, önmagában korlátozza a választójog egyenlőségét, a jogalkotó által választott megoldás emellett a szabad jelölt- és listaállítás jogát is korlátozza. Amellett, hogy az autoreprezentáció indokolhatatlan kikötése és a többes identitásvállalás szükségtelen korlátozása is része a szabályozásnak.

Az országgyűlési képviselők választásáról szóló törvény 18. §-a szerint a „nemzetiségi listát állító, de azon mandátumot nem szerző nemzetiséget nemzetiségi szószóló képviseli az Országgyűlésben. A nemzetiségi szószóló a nemzetiségi listán első helyen szereplő jelölt lesz.”

Tekintsük át a nemzetiségi szószóló (aki, hasonlóan a képviselőhöz, nem lehet nemzetiségi önkormányzat elnöke vagy tagja, hiába annak jelöltje volt) jogállását. Ne feledjük, tekintve a magyarországi nemzetiségek létszamarányát [a 2011-es népszámlálás alapján: 6272 bolgár, 315 583 cigány (roma), 4642 görög, 26 774 horvát, 7001 lengyel, 185 696 német, 3571 örmény, 35 641 román, 3882 ruszin, 10 038 szerb, 35 208 szlovák, 2820 szlovén, 7396 ukrán] választási visszaélések nélkül csak a cigány és a német kisebbség esélyes a kb. 20 000 szavazatot igénylő kedvezményes mandátum megszerzésére, jó eséllyel ez lesz a többi tizenegy nemzetiség esetében a domináns jogintézmény.

A szószóló az Országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény szerint az Országgyűlés ülésén – ha a Házbizottság megítélése szerint egy adott ügy a nemzetiségek jogait, érdekeit érinti – felszólalhat, sőt nemzetiségeket érintő határozati javaslatot is benyújthat az Országgyűlésnek, emellett kérdést intézhet a Kormányhoz, annak tagjaihoz, a legfőbb ügyészhez, az Állami Számvevőszék elnökéhez, valamint az alapvető jogok biztosához is, a feladatkörébe tartozó, a nemzetiségek jogait és érdekeit érintő ügyekben.

A hatáskör eredendő korlátját jelenti ugyanakkor, hogy arról: egy-egy napirendi pont érinti-e a nemzetiségek érdekeit és jogait, az Országgyűlés elnökéből és alelnökeiből, illetőleg a frakciók vezetőiből álló Házbizottság dönt.⁴¹ Akár úgy is, hogy ilyen kérdés nem létezik.

A nemzetiségeket országgyűlési képviselői megbízásban és nemzetiségi szószólóként képviselők számá-

ra emellett az Országgyűlés kötelezően létrehoz egy nemzetiségeket képviselő, a nemzetiségek érdekeit és jogait érintően kezdeményező, javaslattevő, véleményező és a Kormány munkájának ellenőrzésében közreműködő bizottságot⁴² országgyűlési bizottságként. A szószóló csak e bizottságban vesz részt szavazati joggal.⁴³ A szavazati jog korlátozásától, illetve a nemzetiségi ügyekre korlátozott hatáskör tényétől eltekintve a szószóló jogállása megegyezik a többi parlamenti képviselőével – így például a mentelmi jog, tiszteletdíj, költségtérítés tekintetében.⁴⁴

A nemzetiségi szószóló, illetve a nemzetiséghez tartozó képviselő és a nemzetiségi listáról mandátumot szerző képviselő az anyanyelvén felszólalhat és irományt is benyújthat.⁴⁵ Igaz, ha a Ház vagy valamely bizottsága elé kerül az iromány, azt már magyarul fogja megtárgyalni.⁴⁶

Összefoglalva a fentieket, Chronowski Nóra rámutat arra, hogy ha egyszer minden nemzetiség küldhet szószólót az Országgyűlésbe, akkor ezt úgy is el lehetett volna érni, ha eleve az országos nemzetiségi önkormányzatok delegálnak szószólókat a parlamenti választás rendszerén kívül, és a választópolgárok bizonyos részének nem kellett volna lemondani politikai preferenciájuk kifejezéséről. A nemzetiségi választópolgárok ugyanis feláldozzák pártlistás szavazatukat a szószólói intézményben megtestesülő korlátozott képviselet érdekében, és így a választási rendszerbe integrált szisztéma valójában látszatmegoldás, és reálisan nem teremt esélyt a nemzetiségek számára valódi parlamenti képviselőre.⁴⁷

4.4. A GYAKORLAT MÉRLEGE

A magyarországi nemzetiségek bizottsága⁴⁸ 2014-től, a parlament megalakulásától a kézirat lezárásáig, 2016 április 4-ig, azaz pontosan 23 hónap alatt hat önálló⁴⁹ és negyvenhárom nem önálló indítványt nyújtott be.⁵⁰ A hat önálló indítványból négyet elfogadott az Országgyűlés (kettőt visszavonás és újra benyújtás után fogadtak el).

Az első önálló indítvány a nemzetiségi törvény és a választási eljárásról szóló törvény módosítását célozta (többek közt hároméves működési minimum előírását javasolták a nemzetiségi jelölő szervezeteknek, valamint azt, hogy engedélyezzék a nemzetiségi önkormányzatok által fenntartott intézmények vezetőinek, hogy a nemzetiségi önkormányzat tagjai lehessenek, továbbá könnyíteni javasolták a választási regisztrációt). Az államháztartási törvény módosításával a kisebb létszámú nemzetiségi önkormányzati költségvetési szervek számára is lehetővé kívánták tenni, hogy rendelkezhessenek gazdasági szervezetként. A bizottság javasolta továbbá, hogy a szószólók a független képviselőkkel azonos pénzügyi kereteket használhassanak fel, és a nemzeti vagyronról szóló törvény esetében azt is javasolták, hogy a nemzetiségi önkormányzatok is lehessenek vagyongazdálkodók.

A nem önálló indítványok többsége valamely törvénymódosító-javaslat bizottsági vitájáról való előzetes és utólagos tájékoztató volt. Módosítást három eset-

ben nyújtott be a bizottság. A hungarikumtörvény esetében többek közt javasolták a „nemzetiségi értéktár” fogalmának megalkotását, a „nemzeti érték” definícióját pedig kiegészíteni javasolták az államalkotó nemzetiségek értékeivel. A másik két módosító javaslat a 2015-ös költségvetésre vonatkozott (a nemzetiségi civil szervezetek, az országos, területi és települési nemzetiségi önkormányzatok, valamint a nemzetiségi önkormányzatok által fenntartott intézmények beruházására, felújítására szánt támogatások emelése). A hungarikumtörvényhez benyújtott módosító javaslatok egy részét a törvényalkotási bizottság összegző módosító javaslatán keresztül elfogadta az Országgyűlés, a „nemzetiségi értéktár” fogalma nem került be a törvénybe. A 2015-ös költségvetési törvényhez benyújtott, támogatások emelésére vonatkozó javaslatok mindegyikét – a költségvetési bizottság összegző módosító javaslatába ágyazva – szintén elfogadta az Országgyűlés.

A bizottság 46 ülést tartott (a legrövidebb mindössze tízperces, a leghosszabb pedig majdnem négyórás volt). Az önkormányzati, külügyi és költségvetési bizottság háromszor, a köznevelési és kulturális albizottság, valamint az ellenőrző bizottság pedig hatszor-hatszor ült össze, összesen 151, 556, illetve 538 percre.

A szószólók plenáris ülési aktivitása a következőképpen alakult:⁵¹ Kreszta Traján román szószóló egyetlen egyszer sem szólalt fel. Farkas Félix, a bizottság alelnöke, a legnagyobb nemzetiség, a roma közösség szószólója egyszer szólalt fel, a költségvetési vitában. A hozzászólás első fele („Ugye tudják, hogy ez semmire nem elég?”)⁵² kritikát sejtet, végül azonban inkább a kormány dicséretét adta. Hartyányi Jaroslava ukrán szószóló szintén egyszer szólalt fel, napirend előtt. Összefoglalta és méltatta a Magyarországi nemzetiségek bizottságának első egyéves tevékenységét, kiemelve többek közt, hogy „[a] szinte heti rendszerességgel ülésező bizottságunk 21 határozatot hozott [...] amelyekben támogatásunkról biztosítottuk többek között a nemzetiségeket érintő, országos szintű rendezvényeket, továbbá állásfoglalásban támogatásunkról biztosítottuk a nemzetiségi származású munkatársakat az MTVA nemzetiségi műsorkészítői összeférhetlenségi ügyében.” Rámutatott, hogy az ülések időtartamát tekintve a harmadik legszorgalmasabb bizottság volt. Sikerként könyvelte el a bizottság által Magyarország 2015. évi költségvetéséről szóló törvényhez benyújtott és elfogadott bizottsági módosító javaslatot, amelynek köszönhetően „hosszú évek óta mélyen alulfinanszírozott területeken sikerült jelentős támogatásokat elérni.”⁵³

Kétszer szólalt fel Koranisz Laokratisz görög,⁵⁴ és Gircz Vera ruszin szószóló.⁵⁵ Hepp Mihály⁵⁶ horvát, Csúcs Lászlóné⁵⁷ lengyel szószóló háromszor, Turgyán Tamás örmény szószóló ötször szólalt fel,⁵⁸ utóbbi többször hangsúlyozta, hogy az azeri „baltás gyilkos” kiadása után mélypontra került a magyar–örmény kapcsolat. Alexov Lyubomir szerb szószóló hatszor kért szót,⁵⁹ erősen kritikus hangot ütve meg a nemzetiségi színházak csökkenő támogatása, és finom szembenállást a kormányzat menekültügyi politikája kapcsán.⁶⁰ A szlo-

vén Kissné Köles Erika hétszer,⁶¹ Varga Szimeon bolgár szószóló pedig tizenegyszer szólalt fel.⁶²

Fuzik János szlovák szószóló, a bizottság elnöke tizenkétszer⁶³ kért szót, többek között azért, hogy támogatásáról biztosítsa a kormány menekültpolitikáját.⁶⁴ Egy ízben menekülttémában intézett kérdést a miniszterelnökhöz a 26 felszólalásával⁶⁵ a legaktívabb szószólónak számító Ritter Imre német szószóló is. Aggodalmát fejezte ki a kormányfő Strasbourghban elmondott beszéde kapcsán, amelyben azt hangsúlyozta, hogy „mi sohasem voltunk multikulturális társadalom” [...] „értéknek tekintjük azt, hogy Magyarország egy homogén ország, kultúrájában, gondolkodásmódjában, civilizációs szokásaiban meglehetősen homogén képet mutat. Szerintünk ez egy érték, nem is szeretnénk ezt feláldozni. [...] Meg akarjuk őrizni Magyarországot magyar országnak.”⁶⁶

Összességében az mondható el a nemzetiségi szószólók tevékenységéről, hogy az általuk alkotott bizottság és albizottságok rendszeresen üléseznek ugyan, de nem tekinthetők nagyon aktívnak a jogalkotási munka terén. Igaz, az önálló indítványokat az Országgyűlés támogatta. A parlamenti és a közéleti nyilvánosság terén is meglehetősen visszafogottnak mondható a tevékenységük. A felszólalások között két kérdést találunk, azaz leginkább törvényjavaslatok vitáiban, illetve napirend előtt és után kérnek szót, a kormányzati ellenőrzés e markánsabb eszközét ritkán alkalmazzák.

A megnyilvánulások jelentős része a kormányzat dicséretét érinti, viszont nem egy esetben a kisebbségi törvényben definiált nemzetiségi közügy fogalma alá (egyértelműen) be nem sorolható témák (például ilyenek a menekültügyi felszólalások vagy az anyaországot érintő politikát érintő felvetések) is megjelennek. Ugyanakkor éppen ez mutatja azt, hogy az új intézmény által a nemzetiségek reprezentánsai lehetőséget kapnak arra, hogy a parlamenti plénum és a közéleti nyilvánosság előtt hallassák a hangjukat az általuk fontosnak tartott kérdésekben – érintse az a multikulturalizmusról vallott miniszterelnöki álláspontot vagy a szerencsét hozó fonalat.

4.5. AZ AKTÍV ÉS A PASSZÍV VÁLASZTÓJOG, VALAMINT A TÖBBES KÖTÖDÉS KÉRDÉSE

Fontos megemlíteni az aktív és a passzív kisebbségi választójog (országgyűlési képviselő kapcsán is releváns) szabályozását, amely ugyancsak problematikus. A kisebbségi képviselők és jelöltek kisebbségi hovatartozását előíró szabály képviselőtelméleti szempontból indokolatlan, mivel a képviselő nem jelent egyebet a választópolgári közösség döntéshozatali jogának egy kisebb, operatívabb testület által történő gyakorlásánál. Így választójogi szempontból szükségtelen a jelölté válás jogának korlátozása, mivel a képviselőnek nem kell rendelkeznie a képviseltek attribútumaival. Az autoreprezentáció semmilyen komolyabb képviselői igénytellemmel fellépő testületben sem kívánalom. A dogmatikai indokon túlmenően a gyakorlat sem kívánja meg valamely jelölt választási eljárásból történő kizárását, ha megválasztásának indokait hitelesen és eredménye-

sen tudja közvetíteni a választópolgárok irányába. Ugyanígy nem általános elvárás a sportklubok üzleti ügyeit menedzselő vezetőktől, hogy maguk is aktív sportolók legyenek, de lehetne például valamely helyi roma önkormányzat képviselője a nem roma körzeti orvos is, vagy az országos önkormányzat tagja egy volt köztársasági elnök.

A korábban valamely nemzetiség színeiben képviselőt vállalt személyek későbbi, másik nemzetiség listáján történő indulását korlátozó, a nemzetiségi törvény⁶⁷ által legitimált korlátozása a többes kötődés elvének korábbi, nemzetközi jogi ajánlásokkal összhangban álló széles körű elismerésének radikális és igazolhatatlan korlátozása.

4.6. KÉPVISELET A MÉRLEGEN

A fentieket összefoglalva, a joganyag (megítélésem szerint indokolt) átalakítása során az alábbi szempontok figyelembevételét javaslom: a kisebbségek parlamenti képviselőinek kérdésével kapcsolatban a tényleges kisebbségi képviselő alternatívájaként egyfajta kvázi képviselői jogállás megteremtése és bevezetése irányába fejleszteni a jelenlegi szabályozást. A létező szószóló irányába célszerű lenne módosítani a jelenlegi szabályozást, ami összhangban is áll az Alaptörvény 2. cikk (2) bekezdésével, amely a Magyarországon élő nemzetiségeknek az Országgyűlés munkájában történő részvételéről beszél csupán. Ennek kodifikációs elődjeként a Nemzeti Választási Iroda jelenlegi vezetője, Pálffy Ilona, az Orbán-kormány helyettes államtitkára által 1999 áprilisában készített szakértői munkaanyaghoz⁶⁸ hasonló megoldás figyelembevételét javaslom, amely ugyan a parlamenti jelenétre, de nem a „rendes” képviselőkkel azonos jogú képviselőre irányult. Az említett dokumentum elnevezésében is a „kisebbségi ügyvivő” vagy a „kisebbségi parlamenti képviselő” megkülönböztetést javasolta, és nemzetiségenként egy-egy, a szószólóhoz hasonló közjogi státust jelenthetne.

A fentiek mellett az alábbi szempontok figyelembevételét javaslom. Az etnokorrupció tapasztalataiból okulva elkerülhetetlen a regisztráció kérdésének határozatos, alkotmányos szintű rendezése. A 45/2005. (XII. 14.) AB határozatban az Alkotmánybíróság alkotmányosan megengedhetőnek tartotta, hogy törvény kötelezővé tegye a kisebbséghez tartozás kinyilvánítását, ha ezt az alapjog-korlátozást más alkotmányos jogok, értékek kényszerítően indokolják, és ha a legkisebb mértékű korlátozással, a legalkalmasabb eszköz használatával történik. Érdemes lenne alkotmányos szinten deklarálni tehát, hogy a kisebbségi többletjogok gyakorlásához, támogatások igénybevételéhez megkövetelhető a kisebbségi hovatartozás megvallása, a jogosultak valamilyen módon történő azonosítása. A kisebbségi különjogok jogosult körének meghatározása mellett alkotmányos szintű, elvi állásfoglalás szükséges a nemzeti-etnikai kisebbségek (csoportkénti) meghatározásával kapcsolatban is. A hatályos kisebbségi törvény fogalom meghatározása ugyanis meglehetősen inkohérens, és a visszaélések melegágya lehet.

A jogalkotó lehetőségét és felelősségét erősítette meg a nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény egyes rendelkezései alaptörvény-ellenességének megállapítására irányuló indítvány elutasításáról szóló 41/2012. (XII. 6.) AB határozat is: „[52] A nemzeti és etnikai kisebbségi önkormányzatok létrehozásának jogi alapja lehet a kisebbséghez tartozás kinyilvánításával kapcsolatos önrendelkezési jog valamilyen korlátozásának. A kisebbséghez tartozásról szóló valótlán nyilatkozat tömegméretekben történő megtétele zavarhatja a kisebbségi önkormányzatok létrehozását. Az ilyen gyakorlat kialakulásával szemben szükség lehet megfelelő jogszabályok kidolgozására. Az Alkotmányból nem következik azonban egyetlen meghatározott megoldás. Alkotmányértelmezéssel nem határozható meg, hogy az információs önrendelkezési jog milyen korlátozása fogadható el alkotmányosnak a nemzeti és etnikai kisebbséghez tartozásról szóló nyilatkozat valódiságának (milyen alapon, kik által, milyen eljárásban történő) ellenőrzése érdekében. Az Alkotmánybíróság az Alkotmány értelmezésével nem veszi át a jogalkotó feladatát. [...] a törvényhozó a szabályozásnál széles döntési jogosultsággal rendelkezik.”

Végezetül, az aktív és a passzív kisebbségi választójog kapcsán, megítélésem szerint választójogi szempontból, dogmatikai és gyakorlati tekintetben egyaránt indokolatlan a jelöltté válást a nemzetiségek közé

tartozó jelöltekre korlátozni, valamint a többes kötődés jogát szűkíteni.

Összességében a nemzetiségek parlamenti képviselőinek/jelenlétének új szabályozásáról az alábbiak mondhatóak el: figyelembe véve a hazai kisebbségek helyzetét és a kisebbségi képviselet elméleti problémáit, a jogalkotó szükségtelen mértékben korlátozza a választójog egyenlőségének elvét, különösen a kisebbségi választásokkal kapcsolatos visszaélések töretlen hazai gyakorlata fényében. Noha az etnokorrupció időzített bombája a 2014-es választásokon nem robbant fel, erre minden lehetőség fennáll a jövőben. Ráadásul a jogalkotó mellett, hogy a többes identitás és a passzív választójog tekintetében nehezen igazolható megoldásokat választott, olyan modellt alakított ki, amely a legnagyobb valószínűséggel eleve csak a roma és a német nemzetiség esetében adja meg a kedvezményes mandátumszerzési lehetőséget, a többi nemzetiség számára így gyakorlatilag csak a – képviseletelméleti és praktikus tekintetben is problémamentes – szószólói intézmény jön szóba. Ennek működését még korai értékelni, az első hónapok meglehetősen szerény szószólói aktivitása mindenesetre nem igazolja az intézményhez (mint a nemzetiségi érdekképviselet vagy identitás-erősítés eszköze) fűzött reményeket – már ha voltak ilyenek.

Jegyzetek

- Kormányzati sajtóanyag az új nemzetiségi törvényről. <http://www.oslovma.hu/index.php/sk/archiv/190-archiv-magyarul-archiv-magyarul/571-tobb-jogkort-ad-a-magyarorszagi-kisebbsenek-az-uj-torveny> (2016.09.03.)
- Uo
- Ettől eltérő, a szabályozást többnyire helyesnek tartó elemzésre l. Gerencsér Balázs Szabolcs: Gondolatok az új nemzetiségi törvényről. *Pázmány Law Working Papers* 2012. 34. sz. 1–13. o.
2011. évi CLXXIX. törvény a nemzetiségek jogairól: 53. § (1) A választáson választó, aki a nemzetiségi névjegyzékben szerepel. A nemzetiségi névjegyzékbe kérelmére fel kell venni azt, aki a) a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választásán szavazati joggal rendelkezik, b) az e törvényben meghatározott nemzetiséghez tartozik, és c) e nemzetiséghez tartozását e törvényben meghatározott tartalommal és a választási eljárásról szóló törvényben meghatározott eljárási rendben megvallja. (2) Egy személy egyidejűleg csak egy nemzetiség névjegyzékében szerepelhet. 54. § A választáson a nemzetiségi névjegyzékbe vett választópolgár választható, ha a) a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választásán választható, b) a nemzetiségi önkormányzati képviselők megelőző két általános választásán, valamint az azokat követő időközi választásokon nem volt más nemzetiség nemzetiségi jelöltje, továbbá c) nyilatkozatot tesz arról, hogy ca) a nemzetiség képviseletét vállalja, cb) a nemzetiségi közösség nyelvét beszéli, kultúráját és hagyományait ismeri.
- <http://www.kisebbségiombudsman.hu/data/files/205796771.pdf> (2016.09.03.)
- Uo
- Uo
- http://valasztas.hu/hu/nemz2014/987/987_0_index.html, (2016.09.03.), <http://www.jogforum.hu/hirek/23865> (2016.09.03.), http://www.valasztas.hu/hu/onkval2010/576/576_0_index.html (2016.09.03.), Szalayné Sándor Erzsébet: A 2014. évi választások a magyarországi nemzetiségekért felelős biztoshelyettes szemszögéből. http://bgazrt.hu/dbfiles/blog_files/6/0000006316/szalayne%20sandor%20erzsebet.pdf (2016.09.03.)
2. § (3) A működési költségvetési támogatás a) települési nemzetiségi önkormányzat és az átalakult nemzetiségi önkormányzat esetében a legutolsó népszámlálásnak az adott nemzetiséghez tartozásra vonatkozó kérdéseire nyújtott adatszolgáltatás nemzetiségenként összeített adatai alapján kerül megállapításra.
- Móré Sándor: Népszámlálási adatokhoz és konkrét létszámhoz kötöttség a nemzetiségi önkormányzatok szabályozásában. *Új Magyar Közigazgatás* 2014. 4. sz. 21. o. L. még Móré Sándor: Új irányok a nemzetiségi önkormányzatok létrehozásában. *Jogtudományi Közöny* 2014. 9. sz. 429–434. o.
- A nemzetiségi önkormányzati képviselők 2024. évi általános választását megelőzően a települési nemzetiségi önkormányzati képviselők választását akkor kell kitűzni, ha a településen az adott nemzetiséghez tartozó személyek száma – a legutolsó népszámlálásnak az adott nemzetiséghez tartozásra vonatkozó kérdéseire nyújtott adatszolgáltatás nemzetiségenként összeített adatai szerint – a huszonöt főt eléri. Az 56. § (1) bekezdését első alkalommal a nemzetiségi önkormányzati képviselők 2024. évi általános választásán kell alkalmazni.
2011. évi CLXXIX. törvény a nemzetiségek jogairól: 56. § (1) A települési nemzetiségi önkormányzati képviselők választását ki kell tűzni, ha a településen az adott nemzetiséghez tartozó személyek száma – a legutolsó népszámlálásnak az adott nemzetiséghez tartozásra vonatkozó kérdéseire nyújtott adatszolgáltatás nemzetiségenként összeített adatai szerint – a huszonöt főt eléri. (2016.09.03.)
- Opinion No 671/2012, CDL-AD (2012) 011. 10
- <http://www.kisebbségiombudsman.hu/hir-706-velemeny-keszulo-nemzetisegi-torveny.html> (2016.09.03.)
- Mire (nem) jök a népszámlálás etnikai adatai?, http://www.ideaintezet.hu/sites/default/files/Mire_nem_jok_a_nepszamlalas_etnikai_adatai_Simanyi_IDEA.pdf (2016.09.03.)
- www.ksh.hu/nepszamlalas/tables_regional_00 (2016.09.03.)
- Magicz András: Re-regulation of National Minority Rights. In: Their Shield is the Law. The Ombudsman's Protection for Vulnerable Groups (szerk. Hajas Barnabás – Szabó Máté). Office of the Commissioner for Fundamental Rights, Budapest 2013. 27. o.
- Chronowski Nóra: Alaptörvény és etnicitás – avagy az alkotmányozás viharában részre szakadt nemzetünk. *Állam- és Jogtudomány* 2015. 1. sz. 3–18. o.
- Chronowski Nóra: The new Hungarian Fundamental Law in the light of the European Union's normative values. *Revue Est Europa* 2012. 1. sz. 130–131. o.
- XV. cikk (4) bekezdés „Magyarország az esély egyenlőség és a társadalmi felzárkózás megvalósulását külön intézkedésekkel segíti.”
- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény 94. § (4) z) alapján felhatalmazást kap a Kormány, hogy a vallási, világnézeti tekintetben elkötelezett, továbbá nemzetiségi iskolanevelés-oktatás szervezésének az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdita-

- sáról szóló 2003. évi CXCV. törvény 28. § (2) bekezdésében meghatározott feltételek érvényesülését szolgáló sajátos feltételeit, különös tekintettel a jogellenes elkülönítés tilalmára, rendeltetésben állapítsa meg, azaz a szegregáció szabad utat kap. Hiába mutatott rá a nemzetiségi jogokért felelős ombudsmanhelyettes 2014. december 12-i közleményében, hogy „[a] jövőbeli szabályozás megítélésénél minden érintettnek szem előtt kell tartania a hazai bírói jogértelmezést is, amely egyértelmű abban a tekintetben, hogy felekezeti oktatásra hivatkozva a roma tanulókat elkülönítve oktatni nem lehet. [...] A két évtizedes ombudsmani gyakorlat tapasztalatai egyöntetűen mutatják, hogy a különböző származású és társadalmi helyzetű gyermekek integrált oktatása – amellet, hogy az egyetlen, emberi jogi standardoknak megfelelő oktatási forma – mind egyéni, mind társadalmi tekintetben az egyetlen valódi és tartós eredményre vezető oktatási megoldás.” A nemzetiségek jogainak védelméért felelős biztoshelyettes közleménye a nemzetiségi nevelés-oktatást érintő jogszabály-módosítás kapcsán.
<http://www.ajbh.hu/-/a-nemzetisseg-jo-gainak-vedelmeert-felelos-biztoshelyettes-kozlemenye-a-nemzetisegi-neveles-oktatast-erinto-jogszabaly-modositas-kapcsan>. (2016.09.03.)
- 22 *Chronowski*. Alaptörvény és etnicitás... Ugyanitt idézi a Velencei Bizottság 621/2011. sz. állásfoglalásának 45. pontját: „[a] Velencei Bizottság sajnálatosnak tartja, hogy a H) cikk, amely a magyar nyelv – mint az ország hivatalos nyelve – védelméről szól, nem tartalmaz garanciát a nemzeti kisebbségek nyelveinek védelme vonatkozásában. Ugyanakkor megállapítja, hogy a XXIX. cikk biztosítja a nyelvek használatát Magyarország »nemzetiségei« számára, és úgy értelmezi ezt a rendelkezést, mint amely magában foglalja az a kötelezettséget is, hogy az állam védje ezeket a nyelveket és támogassa megőrzésüket és fejlődésüket [lásd még a preambulumot és az Alaptörvény Q) cikkét].”
- 23 L. *Jakab* András: Az Alaptörvény keletkezése és gyakorlati következményei. HVG-ORAC, Budapest 2011. 190. o.
- 24 Erre egyébként számos alkotmányban találunk példát, így a francia alkotmány 2. cikkében, az ír alkotmány 8. cikkében, az osztrák alkotmány 8. cikkében stb. L. uo.
- 25 A kérdéstről bővebben I. *Láncos* Petra Lea: Nyelvpolitika és nyelvi sokszínűség az Európai Unióban. Pázmány Press, Budapest 2014.
- 26 *Jakab*: i. m.
- 27 *Halmi* Gábor – *Kim Lane Scheppele* (szerk.): Vélemény Magyarország új alkotmányos rendjéről: Amicus brief a Velencei Bizottságnak az Alaptörvény átmeneti rendelkezéseiről és a legfontosabb sarkalatos törvényekről. *Fundamentum* 2012. 1. sz. 22. o.
- 28 <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK10085.pdf> (2016.09.03.)
- 29 A kérdéstről bővebben I. *Gerencsér* Balázs Szabolcs: A nemzetiségi törvény – mint kodifikációs patchwork. *MTA Law Workin Papers* 2014. 40. sz. 1–7. o.
- 30 http://www.parlament.hu/biz/aeb/info/horvat_onk.pdf (2016.09.03.)
- 31 http://www.parlament.hu/biz/aeb/info/ruszin_onk.pdf (2016.09.03.)
- 32 http://www.parlament.hu/biz/aeb/info/bolgar_onk.pdf (2016.09.03.)
- 33 <http://www.parlament.hu/biz/aeb/info/mnoo.pdf> (2016.09.03.)
- 34 http://www.parlament.hu/biz/aeb/info/jovo_memz_bizt.pdf (2016.09.03.)
- 35 <http://www.parlament.hu/biz/aeb/info/mazsi-hisz.pdf> (2016.09.03.)
- 36 A bizottság honlapján szereplő szövegnél a szerző részletesebb, szövegszerű koncepciót is kidolgozott. L. *Jakab*: i. m. Az idézetek ebből a változatból származnak.
- 37 Az országgyűlési képviselők választásáról szóló 2011. évi CCIII. törvény 7–18. §, a választási eljárásról szóló 2013. évi XXXVI. törvény 86–87. §, 255–257. §.
- 38 Bővebben I. *Chronowski*: Alaptörvény és etnicitás...
- 39 86. § A nemzetiségi választópolgárként történő nyilvántartás iránti kérelemnek tartalmaznia kell a) a nemzetiség megjelölését, b) a választópolgár nyilatkozatát, amelyben megvallja az adott nemzetiséghez tartozását, c) annak megjelölését, hogy nemzetiségi választópolgárként történő névjegyzékbe vételét az országgyűlési képviselők választására is kiterjedő hatállyal kéri-e.
- 40 16. § d) az összes országos listás szavazatot el kell osztani kilencvenhárommal, és az eredményt tovább kell osztani négygel, az így kapott hányados egész része a kedvezményes kvóta, e) ha egy adott nemzetiségi listára jutó szavazatok száma nagyobb vagy egyenlő, mint a kedvezményes kvóta, az adott nemzetiségi lista kap egy kedvezményes mandátumot; egy nemzetiségi lista egy kedvezményes mandátumot kaphat; az országos listán megszerezhető mandátumok számát csökkenteni kell a kiosztott kedvezményes mandátumok számával, f) az e) pontban leírt eljárás után megmaradt mandátumokat fb) az olyan, kedvezményes mandátumot szerzett nemzetiségi listák között kell kiosztani, amely nemzetiségi listákra leadott szavazatok száma eléri a 14. § (1) bekezdésben meghatározott százaléknak megfelelő szavazatszámot.
- 41 Az országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény 11. § (1) b) a Házbizottság [...] meghatározza a nemzetiségek érdekeit, jogait érintő napirendi pontokat. [...] 13. § (2a) A nemzetiségeket képviselő bizottság elnöke – akadályoztatása esetén a bizottság általa felkért alelnöke – a Házbizottság ülésén részt vehet. [...] (5a) A nemzetiségeket képviselő bizottság elnöke kezdeményezheti a házelnöknel a Házbizottság összehívását annak érdekében, hogy a Házbizottság valamely napirendi pontot a nemzetiségek érdekeit, jogait érintő napirendi pontként határozzon meg. A Házbizottság összehívásáról a házelnök dönt.
- 42 Az országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény 22. § (1) A nemzetiségeket képviselő bizottság a nemzetiségek érdekeit, jogait érintően az Országgyűlés kezdeményező, javaslattevő, véleményező és a kormányzati munka ellenőrzésében közreműködő szerve, amely az Alaptörvényben, törvényben és a határozati házaszályi rendelkezésekben, valamint az Országgyűlés egyéb határozataiban meghatározott hatáskörét gyakorolja. (2) A nemzetiségeket képviselő bizottság állást foglal a Kormánynak a nemzetiségek helyzetéről készített beszámolójáról, valamint az alapvető jogok biztosának éves beszámolójáról. (3) A nemzetiségeket képviselő bizottság tagjai a nemzetiségi listáról mandátumot szerző képviselő, valamint a nemzetiségi szószóoló (a továbbiakban: szószóoló) (4) A nemzetiségeket képviselő bizottság elnevezésére, feladatkörének kiegészítésére, elnökének, alelnökének személyére a házelnök – a nemzetiségi listáról mandátumot szerző képviselők és a nemzetiségi szószóolók indítványait mérlegelve – tesz javaslatot az Országgyűlésnek. (4a) A nemzetiséghez tartozó országgyűlési képviselő, a nemzetiségi listáról mandátumot szerző képviselő, valamint a nemzetiségi szószóoló anyanyelvhasználatával összefüggésben felmerült kiadások a nemzetiségeket képviselő bizottság erre a célra rendelkezésre álló keretét terhelik. 15. § (4) A bizottság a feladatkörét érintő bármely kérdést – az Országgyűlés felkérése vagy saját elhatározása alapján – megtárgyalhat, és abban állást foglalhat. Az állásfoglalásait – a házelnöknek történő egyidejű megküldésével – bizottsági tájékoztatóban nyilvánosságra hozhatja.
- 43 Az országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény 29. § (1) A szószóolók jogai és kötelezettségei egyenlők, tevékenységüket a köz és az adott nemzetiség érdekében végzik, e tekintetben nem utasíthatók. (2) A szószóoló az Országgyűlés ülésén felszólalhat, ha a Házbizottság megítélésére szerint a napirendi pont a nemzetiségek érdekeit, jogait érinti. Rendkívüli ügyben a szószóoló a napirendi pontok tárgyalását követően – a határozati házaszályi rendelkezésekben meghatározott módon – felszólalhat. A szószóoló az Országgyűlés ülésein szavazati joggal nem rendelkezik. (3) A szószóoló a nemzetiségeket képviselő bizottság munkájában szavazati joggal vesz részt, az állandó bizottságok, illetve a törvényalkotási bizottság ülésein – az állandó bizottság, illetve a törvényalkotási bizottság elnökének döntése alapján, vagy ha a Házbizottság arról a (2) bekezdés szerinti döntése körében határoz – tanácskozási joggal vehet részt. (4) A szószóoló kérdést intézhet a Kormányhoz és a Kormány tagjához, az alapvető jogok biztosához, az Állami Számvevőszék elnökéhez és a legfőbb ügyészhez a feladatukörükbe tartozó, a nemzetiségek érdekeit, jogait érintő ügyben. 29/A. § (1) A szószóolót mentelmi jog illeti meg. A mentelmi jogra a képviselők mentelmi jogára vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.
- 44 29/A. § (1) A szószóolót mentelmi jog illeti meg. [...] (5) A szószóoló nem lehet nemzetiségi önkormányzat elnöke vagy tagja. 28 § (4) A szószóoló [...] határozati javaslatot terjeszhet elő. 98. § (1) Az állami szervek kötelesek a képviselőket megbízatásuk ellátásában támogatni, és részükre a munkájukhoz szükséges felvilágosítást megadni. (4) A képviselői igazolvány valamennyi közigazgatási szervhez, valamint a köztisztviselők és köztisztviselők belépésre jogosít. 104 § (1) A képviselő az eskütelétől a megbízatásának megszűnéséig havonta tiszteletdíjra jogosult, amelynek összege megegyezik a helyettes államtitkárnak a közszolgálati tisztviselőkről szóló törvényben meghatározott alapilletményéből, illetménykiegészítéséből, vezetői pótlékból álló illetményének összegével.
- 45 38/B. § (2) A nemzetiséghez tartozó képviselő, a nemzetiségi listáról mandátumot szerző képviselő, valamint a szószóoló anyanyelvén is felszólalhat és írományt nyújthat be.
- 46 A kérdéstről I. bővebben *Kurunczi* Gábor: A nemzetiségek parlamenti képviseletének kérdéséről. *Közjogi Szemle* 2014. 1. sz. 56–64. o., továbbá *Kiss* Balázs: Nemzetiségek az Országgyűlésben – Érdemes-e? Értelmes-e? <http://www.arsboni.hu/nemzetisegek-az-orszaggyulesben-erdemes-e-ertelmes-e.html> (2016.09.03.)
- 47 *Chronowski*: Alaptörvény és etnicitás...
- 48 A bizottság három albizottságot hozott létre. A Magyarországi nemzetiségek bizottsága feladatkörébe tartozó törvények végrehajtását, társadalmi és gazdasági hatását, valamint a deregulációs folyamatokat figyelemmel kísérő albizottság (Ellenőrző albizottság); Önkormányzati, külügyi és költségvetési albizottság, Köznevelési és kulturális albizottság. [http://www.parlament.hu/az-orszaggyules-bizottsagai?p_auth=0Zc3RwJh&p_p_id=pairproxy_WAR_pairproxyportlet_INSTANCE_9xd2Wc9jP4z8&p_p_lifecycle=1&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_count=1&pairproxy_WAR_pairproxyportlet_INSTANCE_9xd2Wc9jP4z8_pairAction=%2Finternet%2Fcpisql%2Fogy_biz_biz_adat_ujj3FP_Ckl%3D40%26P_Biz%3DA436%26P_munkatars%3D\(2016.09.03.\)](http://www.parlament.hu/az-orszaggyules-bizottsagai?p_auth=0Zc3RwJh&p_p_id=pairproxy_WAR_pairproxyportlet_INSTANCE_9xd2Wc9jP4z8&p_p_lifecycle=1&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_count=1&pairproxy_WAR_pairproxyportlet_INSTANCE_9xd2Wc9jP4z8_pairAction=%2Finternet%2Fcpisql%2Fogy_biz_biz_adat_ujj3FP_Ckl%3D40%26P_Biz%3DA436%26P_munkatars%3D(2016.09.03.))
- 49 A nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény, az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény, az Országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény, a nemzeti vagyonról szóló 2011. évi CXCVI. törvény, valamint a választási eljárásról szóló 2013. évi XXXVI. törvény módosításáról szóló, ez esetben visszavont és újra benyújtott módosítást.
- 50 Hatot a 2015. évi központi költségvetésének megalapozásáról és kettőt annak módosításáról, négyet az alapvető jogok biztosának és helyetteseinek tevékenységéről és annak elfog

- adásáról (2013, 2014), hármát a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény módosításáról, hármát a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról szóló 2012. évi XXX. törvény módosításáról, kettőt a népesség személyi, családi és lakásvizonyainak minta alapján történő 2016. évi felméréséről, kettőt az anyakönyvi eljárásról szóló 2010. évi I. törvény és a közfoglalkoztatással összefüggő egyes törvények módosításáról, kettőt Magyarország 2016. évi központi költségvetéséről, kettőt a szakképzésről szóló 2011. évi CLXXXVII. törvény, a felnőttképzésről szóló 2013. évi LXXVII. törvény és az azokkal összefüggő tárgyú törvények módosításáról, kettőt a 2013. évi központi költségvetéséről szóló 2012. évi CCIV. törvény végrehajtásáról, kettőt a „Tájékoztató az Állami Számvevőszék 2014. évi szakmai tevékenységéről és beszámoló az intézmény működéséről az Országgyűlés részére” című beszámoló elfogadásáról, kettőt Magyarország 2014. évi központi költségvetéséről szóló 2013. évi CCXXX. törvény végrehajtásáról, kettőt a közigazgatási bürokráciacsökkentéssel összefüggő törvénymódosításokról, kettőt a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény, valamint ezzel összefüggésben egyes további törvények módosításáról, kettőt a Magyarország területén élő nemzetiségek helyzetéről (2013. február – 2015. február), kettőt a Nemzeti Kulturális Alapról szóló 1993. évi XXIII. törvény és a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény módosításáról, kettőt a konzuli védelemről szóló 2001. évi XLVI. törvény módosításáról és egyet az Országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény módosításáról.
- 51 <http://www.parlament.hu/szoszokok-listaja> (2016.09.03.)
- 52 http://www.parlament.hu/szoszokok-listaja?p_auth=ujmGAMi4&p_p_id=pairproxy_WAR_pairproxyportlet_INSTANCE_yW08dnVj6v3o&p_p_lifecycle=1&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_count=1&pairproxy_WAR_pairproxyportlet_INSTANCE_yW08dnVj6v3o_pairAction=%2Finternet%2Fcplsql%2Fogy_naplo_naplo_fadat%3Fp_ckl%3D40%26p_uln%3D30%26p_felsz%3D140%26p_szoveg%3D%26p_felszig%3D140 (2016.09.03.)
- 53 http://www.parlament.hu/szoszokok?p_auth=ujmGAMi4&p_p_id=pairproxy_WAR_pairproxyportlet_INSTANCE_vAirTIMSVAmr&p_p_lifecycle=1&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_count=1&pairproxy_WAR_pairproxyportlet_INSTANCE_vAirTIMSVAmr_pairAction=%2Finternet%2Fcplsql%2Fogy_naplo_naplo_fadat%3Fp_ckl%3D40%26p_uln%3D81%26p_felsz%3D2%26p_szoveg%3D%26p_felszig%3D2 (2016.09.03.)
- 54 A magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról szóló 2012. évi XXX. törvény módosításával, valamint az anyakönyvi eljárásról szóló 2010. évi I. törvény és a közfoglalkoztatással összefüggő egyes törvények módosításával kapcsolatban.
- 55 Az alapvető jogok biztosának és helyetteseinek 2013. évi tevékenysége tárgyában fontosnak tartotta hangsúlyozni, hogy „a lakosság több mint száz százaléka (sic!) hovatartozása szerint nemzetiséginek tekinthető, annak ellenére, hogy ezt a statisztikai adatok nem igazolják”. Megemlítték, hogy „elenyészőek voltak a nemzetiségek részéről érkezett panaszügyek, leszámítva a szegénységben élő cigány csoportok panaszait, amelyek szociális problémákat próbáltak nemzetiségi jogsérelemként megjelentíteni. Pa-
- naszaik nagy része nem is minősül a nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény hatálya alá tartozó nemzetiségi jogot érintőnek.” http://www.parlament.hu/szoszokok?p_auth=ujmGAMi4&p_p_id=pairproxy_WAR_pairproxyportlet_INSTANCE_vAirTIMSVAmr&p_p_lifecycle=1&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_count=1&pairproxy_WAR_pairproxyportlet_INSTANCE_vAirTIMSVAmr_pairAction=%2Finternet%2Fcplsql%2Fogy_naplo_naplo_fadat%3Fp_ckl%3D40%26p_uln%3D58%26p_felsz%3D54%26p_szoveg%3D%26p_felszig%3D54 (2016.09.03.)
- 56 Kétszer a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról szóló 2012. évi XXX. törvény módosításáról, és egyszer a népesség személyi, családi és lakásvizonyainak minta alapján történő 2016. évi felmérésének tárgyában.
- 57 Kétszer a 2016-os év magyar–lengyel szolidaritás évének nyilvánításáról, és egyszer a Kövér László házelnökkel közösen Henryk Sławik halálának 70. évfordulója, valamint idősebb Antall József halálának 40. évfordulója emlékére benyújtott határozati javaslatot kapcsán. Beszédei a lengyel–magyar barátság vitalitását látszanak igazolni: „[h]álás vagyok mint lengyel és mint a lengyel nemzetiség képviselője ezekért az egységet, barátságot sugárzó felszólalásokért. Kérem, hogy egységünket, közös értékeinket, barátságunkat, vágyainkat ne hagyjuk szétverni, hanem pártpolitikai hovatartozástól függetlenül erősítsük! Isten minket úgy segítse, és örökéletű legyen a közmondás: lengyel, magyar két jóbarát, együtt harcol s issza borát.” http://www.parlament.hu/szoszokok?p_auth=ujmGAMi4&p_p_id=pairproxy_WAR_pairproxyportlet_INSTANCE_vAirTIMSVAmr&p_p_lifecycle=1&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_count=1&pairproxy_WAR_pairproxyportlet_INSTANCE_vAirTIMSVAmr_pairAction=%2Finternet%2Fcplsql%2Fogy_naplo_naplo_fadat%3Fp_ckl%3D40%26p_uln%3D130%26p_felsz%3D50%26p_szoveg%3D%26p_felszig%3D50 (2016.09.03.)
- 58 Kétszer az Országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény módosításával, egyszer a konzuli védelemről szóló 2001. évi XLVI. törvény módosításával kapcsolatban, valamint kétszer napirend után („Az Aradi Vértanúk Emléknapijára”, illetve „Ki emlékszik ma már az örmények-re?” címmel).
- 59 Kétszer költségvetési vitában, kétszer a közigazgatási bürokráciacsökkentéssel összefüggő törvénymódosításokról, egyszer „Megemlékezés 575 éves együttéléséről”, egyszer pedig kérdést intézett Balog Zoltán emberierőforrás-miniszterhez, „Van-e jövője a nemzetiségi színjárszásnak Magyarországon?” címmel. http://www.parlament.hu/szoszokok?p_auth=Rr9FIZRk&p_p_id=pairproxy_WAR_pairproxyportlet_INSTANCE_vAirTIMSVAmr&p_p_lifecycle=1&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_count=1&pairproxy_WAR_pairproxyportlet_INSTANCE_vAirTIMSVAmr_pairAction=%2Finternet%2Fcplsql%2Fogy_naplo_naplo_fadat%3Fp_ckl%3D40%26p_uln%3D54%26p_felsz%3D116%26p_szoveg%3D%26p_stilus%3D (2016.09.03.)
- 60 „Azok a közösségek, amelyek bezárkóznak, elutasítókká válnak, fiataljaikat elveszítik, lemaradnak a versenyben. Azok, akik gyorsan tudnak alkalmazkodni a körülöttük zajló változásokhoz, életben maradnak, befogadókká válnak.” http://www.parlament.hu/szoszokok?p_auth=ujmGAMi4&p_p_id=pairproxy_WAR_pairproxyportlet_INSTANCE_vAirTIMSVAmr&p_p_lifecycle=1&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_count=1&pairproxy_WAR_pairproxyportlet_INSTANCE_vAirTIMSVAmr_pairAction=%2Finternet%2Fcplsql%2Fogy_naplo_naplo_fadat%3Fp_ckl%3D40%26p_uln%3D86%26p_felsz%3D144%26p_szoveg%3D%26p_felszig%3D144 (2016.09.03.)
- 61 Háromszor a nemzeti köznevelési törvény módosítása, kétszer a szakképzési törvény módosítása, egyszer a költségvetés tárgyában, és egyszer napirend után „A legkisebb számú magyarországi nemzetiség létkérdései (múltja, jelené és jövője)” címmel.
- 62 Több ízben a költségvetés tárgyában, a nemzeti vagyonról szóló törvény, a nemzetiségek helyzetéről szóló beszámoló elfogadása kapcsán, valamint volt egy napirend utáni és egy napirend előtti felszólalása is. Utóbbiban többek között a martenica nevű piros-fehér fonálról is szót ejtett, amely a bolgár néphit szerint távol tartja a gonosz szellemeket, valamint egészséget és boldogságot hoz.
- 63 Kétszer a nemzetiségi törvény módosítása, kétszer a költségvetés tárgyában, négyszer az Országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény módosítása, kétszer az alapvető jogok biztosának és helyetteseinek 2014. évi tevékenységéről szóló beszámolója kapcsán valamint kétszer napirend után („Bajban ismerik meg a jóbarát” és „A kesztolci Gulag” címmel).
- 64 A „Bajban ismerik meg a jóbarát” című hozzászólásában rámutatott, hogy „[a] déli végeken kiépített műszaki határárral természetesen elsősorban Magyarországot tette meg a döntő lépést annak érdekében, hogy az országot az ellenőrzetlen és ellenőrizhetetlen migránsáradattal szemben megvédje. De a kerítés mellé ember is kell ésők (hazai rendőrök mellett most már a cseh, a szlovák kollégák és a lengyel határőrök is) ott vannak.” http://www.parlament.hu/szoszokok?p_auth=ujmGAMi4&p_p_id=pairproxy_WAR_pairproxyportlet_INSTANCE_vAirTIMSVAmr&p_p_lifecycle=1&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_count=1&pairproxy_WAR_pairproxyportlet_INSTANCE_vAirTIMSVAmr_pairAction=%2Finternet%2Fcplsql%2Fogy_naplo_naplo_fadat%3Fp_ckl%3D40%26p_uln%3D125%26p_felsz%3D327%26p_szoveg%3D%26p_felszig%3D327 (2016.09.03.)
- 65 Tíz a költségvetést, három a Magyarország területén élő nemzetiségek helyzetéről (2013. február – 2015. február) szóló beszámolót, kettő az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény módosításáról, kettő az Állami Számvevőszék 2014. évi szakmai tevékenységéről, három az anyakönyvi eljárásról szóló 2010. évi I. törvény és a közfoglalkoztatással összefüggő egyes törvények módosítását, kettő a Nemzeti Kulturális Alapról szóló törvény módosítását kettő a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény módosítását, egy a nemzetiségi törvény módosítását érintette.
- 66 http://www.parlament.hu/szoszokok?p_auth=ujmGAMi4&p_p_id=pairproxy_WAR_pairproxyportlet_INSTANCE_vAirTIMSVAmr&p_p_lifecycle=1&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_count=1&pairproxy_WAR_pairproxyportlet_INSTANCE_vAirTIMSVAmr_pairAction=%2Finternet%2Fcplsql%2Fogy_naplo_naplo_fadat%3Fp_ckl%3D40%26p_uln%3D86%26p_felsz%3D144%26p_szoveg%3D%26p_felszig%3D144 (2016.09.03.)
- 67 11. § (3) bekezdés.
- 68 38.447/1999. IM